

Asia: VN/35254/2025

Luonnos ohjeeksi riskinarviointiin ja viranomaistoimintaan tapauskohtaisessa EEJ-menettelyssä (RASTERI)

Luku 1 Johdanto

Yleiskommentit lukuun 1

-

Luku 2 Toimivalta- ja rajapintakysymykset

Yleiskommentit lukuun 2

-

Kommentit alalukuun 2.1 EU-sääntely

Tapauskohtainen EEJ ja sen sujuvoittaminen ovat tärkeässä osassa, jotta jätedirektiivin 6 artiklan mukainen jätteeksi luokittelun päätyminen aidosti mahdollistuu niille jakeille, jotka täyttävät direktiivissä määrätyt kriteerit. EU:n lannoitevalmisteasetuksessa säädetään siitä, milloin EU-lannoitevalmisteiksi luokiteltavat jäteperäiset tuotteet lakkaavat olemasta jätettä. Tämä ei saa estää kansallista EEJ-menettelyä kierrätyslannoitteille, jotka eivät ole CE-merkittyjä lannoitevalmisteita.

Kommentit alalukuun 2.2 Kansalliset asetukset

Kansallisten EEJ-asetusten valmistelua tulee edistää erityisesti kierrätyslannoitteille. Tämä mahdollistaisi kattavan riskinarvioinnin laatimisen ja lisäksi ennakoitavuutta ja yhdenmukaisuutta.

Kommentit alalukuun 2.3 Tapauskohtainen sääntely

Pitkällä aikavälillä tapauskohtaisen sääntelyn tulisi olla tarkoituksenmukainen ensisijaisesti niille jakeille, joille ei ole perusteita laatia kansallista asetusta. Kuitenkin niin kauan, kun kansallisia asetuksia on vain rajatusti, tulee tapauskohtaisten päätösten määrä olemaan korkea. Tästä syystä on erityisen tärkeää varmistaa käsittelyjen ja päätösten yhdenvertaisuus alusta asti, eikä tapauskohtaisen päätöksen tekeminen saa aiheuttaa kohtuutonta hallinnollista taakkaa toiminnanharjoittajalle tai viranomaisille.

Luku 3 Toimivalta- ja rajapintakysymykset

Yleiskommentit lukuun 3

On tärkeää, että sääntelyrajapinnat ja viranomaisten roolit on määritelty selkeästi ja ennakoitavasti.

Kommentit alalukuun 3.1 Johdanto

-

Kommentit alalukuun 3.2 Sääntelyrajapinnat ja viranomaisen roolit

Luonnoksessa todetaan, että ympäristölupa- tai valvontaviranomaisen tehtävänä ei ole arvioida aineen tai esineen tuotelainsäädännön mukaisuutta yksittäisten tuotevaatimusten näkökulmasta. Tämä kirjaus selkeyttää rajapintaa ympäristö- ja tuotevalvontaviranomaisen välillä. Viranomaisten tiivis yhteistyö etenkin kansallisia asetuksia valmisteltaessa on kuitenkin välttämätöntä.

Luonnoksessa todetaan, että tapauskohtaisessa menettelyssä ympäristöviranomainen määrittelee EEJ-arviointiperusteiden sisällön. On tärkeää varmistua riittävästä ohjeistuksesta päätöksiä tekeville viranomaisille. Eri henkilöiden tehdessä luokittelupäätöksiä ja asettaessa arviointiperusteita, on varmistuttava niiden yhdenmukaisuudesta ja tasavertaisuudesta. Toiminnanharjoittajan laatimalle riskinarvioinnille tulee olla riittävä ohjeistus, jotta viranomaiset pystyvät määrittelemään riskinarvioinnin laadullisen ja määrällisen riittävyyden EEJ-päätöksiä tehdessä. Näytteenotto-, kirjanpito- ja raportointivelvoitteiden ei tule lisätä kohtuuttomasti hallinnollista taakkaa, sillä vastaavia vaatimuksia liittyy usein myös tuotevalvontaan.

Tukesin roolin selkeyttäminen ja tarkentaminen tuotevalvonnassa on luonnoksessa tehty kattavasti. Vastaavasti tulisi käsitellä ja kirjata auki myös Ruokaviraston rooli erityisesti lannoitevalmisteisiin liittyvien EEJ-materiaalin tapauksessa.

Kolmannen osapuolen käyttäminen laatujärjestelmien sertifiointissa ei saa aiheuttaa toiminnanharjoittajille kohtuuttomia lisäkustannuksia. Vaatimus laadunhallintajärjestelmän sertifiointista tulee olla ennakoitavissa ja tasapuolinen. Jätteiden hyödyntämistä ja EEJ-materiaalien valmistusta koskevan laatujärjestelmän tulee olla saumattomasti yhdistettävissä olemassa oleviin ISO-sertifioituihin ja/tai toimialan vaatimiin laatujärjestelmiin (esim. lannoitetoiminnan laatujärjestelmä).

Viranomaisten ja toiminnanharjoittajien välisiä kommunikointitapoja ja -kanavia on tarpeen edelleen kehittää, jotta yhteydenpito on sujuvaa ja mahdollisista muutoksista ilmoittaminen toteutuu ajallaan puolin ja toisin.

Kuva 1: Tuotevalvontaa tekevällä viranomaisella (Tukes tai Ruokavirasto) tulisi olla asiantuntijarooli jo EEJ-päätöksen valmistelussa. Näin vähennettäisi tilanteilta, joissa materiaalilla on samanaikaisesti EEJ-päätös tiettyyn käyttökohteeseen, mutta ei tuoteviranomaisen hyväksyntää kyseiseen käyttöön (esim. lannoitevalmisteen ainesosaksi). Monissa tapauksissa EEJ-päätöksen ja tuoteviranomaisen hyväksynnän prosessit voivat olla päällekkäisiä ja odottaa tuloksia toisesta prosessista.

Kommentit alalukuun 3.3 Rajapinnat käytännössä

Jäte- ja tuotelainsäädäntöjen rajapinnan selkeyttäminen luonnoksessa kuvatulla tavalla on erittäin tärkeää käytännön toiminnan kannalta.

On tärkeää, että luonnoksessa täsmennetään lannoitevalmisteiden mahdollisuus saada EEJ-status joko EU-tasolla tai kansallisesti.

Lannoitevalmisteeiksi aiotun materiaalin kohdalla on tärkeää täsmentää, viitataanko vaatimusten täyttämässä lannoitevalmisteen (tuoteluokka) vai lannoitevalmisteen ainesosan (ainesosaluokka) vaatimuksiin. Lannoitelainsäädännön mukaisesti lannoitevalmiste koostuu ainesosista. Jokaisen käytettävän raaka-aineen tulee täyttää sovellettavan ainesosaluokan vaatimukset, jotka eivät välttämättä ole samat kuin lopullisen tuoteluokan vaatimukset. Valmis lannoitevalmiste voi koostua useista ainesosaluokista tai tuotantoeristä raaka-ainetta. EEJ-statuksella olevia materiaaleja tulee voida hyödyntää useissa eri ainesosaluokissa (esim. ”3. komposti” tai ”8. tuhkat ja kuonat”) eikä ainoastaan EEJ-materiaaleille tarkoitettussa ainesosaluokassa 7.

Luku 4 Riskinarviointi tapauskohtaisessa EEJ-päätöksenteossa

Yleiskommentit lukuun 4

Riskienarviointiprosessin kuvauksessa jää epäselväksi, mikä on riittävä laajuus tarkastella jätepohjaisen materiaalin uudessa käyttökohteessa esiintyviä riskejä. Tekstissä käytetään paljon ilmaisuja kuten ”riittävä” ja ”merkittävä”, jotka ovat epämääräisiä eivätkä ohjaa yksiselitteisesti arvion tekemistä. On varmistettava riittävä ohjeistus ja tuki sekä se, ettei toimijoilta edellytetä kohtuuttomia tai mahdottomia selvityksiä. Kansallisten EEJ-asetusten valmistelua tulee edistää niin, että yksittäisten EEJ-päätösten ja niihin liittyvien riskinarviointien määrä jää kohtuulliseksi. Kansallinen asetusvalmistelu mahdollistaa kattavan ja kokonaisvaltaisen arvioinnin sekä toiminnanharjoittajien näkökulmasta yhtenäisen lopputuloksen.

Kommentit alalukuun 4.1 Johdanto

EEJ-menettelyyn liittyvässä riskinarvioinnissa tulisi ensisijaisesti keskittyä materiaalin jäteluonteesta aiheutuviin riskeihin ja niiden arviointiin. Tähän arviointiin kuuluu tunnistettujen riskien arvioiminen aiotussa käyttökohteessa. Materiaalin soveltuvuus uuteen käyttökohteeseen ja siihen liittyvät riskit tulisi arvioida ensisijaisesti suhteessa tuotelainsäädäntöön ja tuotestandardeihin sekä tuotteen käyttöä koskeviin rajoituksiin (esim. lannoitevalmisteiden turvallista käyttöä säädellään jo nitraatti- ja fosforiasetuksessa).

Kommentit alalukuun 4.2 Riskinarviointiprosessi

Riskienarviointiprosessin rakenne on pääpiirteittäin selkeä. Epäselväksi jää, mikä on riskinarvioinnin ”riittävä” laajuus. Tekstin perusteella riskinarviointiin ei riitä tuotelainsäädännössä esitettyjen raja-arvojen käyttö. Kuvan 2 mukaan kuitenkin EEJ-päätökselle ei olisi riskiperustaista estettä, jos vastaavalle tuotteelle on asetettu raja-/kynnysarvoja ja jätemateriaalilla nämä arvot alittuvat. Sitä, millaisia ja kuinka kattavia näiden raja-arvojen tulisi olla, ei ole määritetty. Tapauskohtainen riskinarviointi (kuvan 2 alaosa) vaikuttaa työläälle sekä toiminnanharjoittajan että viranomaisen näkökulmasta.

Kommentit alalukuun 4.3 Riskien tunnistaminen ja määrittäminen

Toiminnanharjoittajille tulisi laatia selkeämpi ohjeistus tarvittavista analyyseistä sekä kysymyksenasettelusta, jotta varmistetaan riskienarviointien laadullinen yhdenmukaisuus. Pienemmälläkin toiminnanharjoittajilla tulee olla realistiset edellytykset toteuttaa riskinarviointi

riittävässä laajuudessa. Lisäksi jää epäselväksi, kuka lopulta tekee päätöksen riskinarvioinnin johtopäätöksissä esitetyn hyväksyttävän riskin tasosta ja millä perusteella päätös tehdään.

Kommentit alalukuun 4.4 Tapauskohtainen riskinarviointi

Tapauskohtaisen riskinarvioinnin laadinta vaikuttaa vaativan sellaista erityisosaamista, jonka hankkiminen (esim. konsulttiyhtiöstä) aiheuttaa toiminnanharjoittajille merkittäviä kustannuksia. Kierrätysmateriaalien ja uusien innovaatioiden yhteydessä on tyypillistä, ettei vertailutuotteita tai tutkimustietoa ole käytettävissä. Riskinarviointiprosessi ei saa aiheuttaa kohtuutonta hallinnollista tai taloudellista estettä kiertotalouden toteutumiselle ja uusien innovaatioiden synnylle.

Kommentit alalukuun 4.5 Laadunvarmistus ja laadunvarmistusjärjestelmä

Laadunhallintajärjestelmälle asetettujen vaatimusten tulee olla linjassa yleisten laatujärjestelmästandardien (esim. ISO 9001) ja toimialakohtaisten laatujärjestelmäohjeiden (esim. lannoiteala) kanssa, jotta samassa laatujärjestelmässä voidaan kuvata niin tuotelainsäädännön kuin EEJ-määräysten vaatimat asiat. Vaatimusten tulee olla yhdenmukaisia ja kohtuullisia.

Luku 5 Tapausesimerkit

Yleiskommentit lukuun 5

-

Kommentit alalukuun 5.1 Kemikaalijätteet ja niiden seokset

-

Kommentit alalukuun 5.2 Maanvaraisesti sijoitettava jäteperäinen materiaali

On positiivista, että sovellusesimerkissä on nostettu muutamia konkreettisia esimerkkejä siitä, mihin raja-arvoihin EEJ-päätöstä hakevaa materiaalia voidaan verrata.

Heikkilä Jenni
Soilfood Oy